

BAĞIMSIZ İDARİ OTORİTELER (BAĞIMSIZ DÜZENLEYİCİ KURUMLAR): SİGORTACILIK VE ÖZEL EMEKLİLİK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU ÖRNEĞİ

İlhan EGE¹

ÖZET

1970 ve 1980 yılları arasında liberalizasyonun ilk dalgası döneminde bağımsız düzenleyici kurumların (bağımsız idari otoriteler, bağımsız üst kurullar) gerekliliği artmıştır. Küreselleşme, liberalleşme ve açık ekonomi uygulamaları, deregülasyon bu gerekliliği hızlandırmıştır. Bu dönemde birçok bağımsız düzenleyici kurum hem gelişmiş ekonomilerde hem de gelişmekte olan ekonomilerde kurulmuştur. 1990'lı yıllarda Rusya ve Brezilya krizleri gibi ekonomik krizler dünya ekonomisini etkilemiştir. Bu krizler nedeniyle hükümetler finansal sektör gibi önemli sektörleri kontrol etmek istemişlerdir. Sigorta firmaları bankalar ile birlikte günümüz serbest piyasa ekonomilerinin en önemli finansal kurumlardır. Türk sigortacılık sektörü Türkiye'nin finansal servislerinin büyüyen kısmıdır. Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun öncelikli fonksiyonu sigortacılık sektöründe düzenleme ve denetlemedir. Bu nitel tanımlayıcı makale bağımsız düzenleyici kurumların regülasyon, denetleme, politika yapma rollerini Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu örneğine odaklanarak incelemektedir. Sonuçlar önermektedir ki Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu gibi bu bağımsız düzenleyici kurumlar ülkelerin ekonomileri için önemli role sahiptir.

Anahtar Kavramlar: Devlet, Bağımsız İdari Otorite, Bağımsız Düzenleyici Kurum, Üst Kurul, Sigortacılık, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu

ABSTRACT

During the first wave of liberalization between 1970 and 1980, necessity for independent regulatory agencies increased. Globalization, liberalization, open economy, and deregulation gave impetus to this process. In this period, many independent regulatory agencies were founded both in developed and in developing countries. In 1990s, economic crises such as the ones in Russia and Brazil affected the world

¹ Prof. Dr, Mersin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ilhanege@mersin.edu.tr

economy. As a result of these economic crises, many governments attempted to supervise significant sectors such as the fiscal sector. Along with banks, insurance companies are the most substantial financial institutions of the contemporary free market economies. The Turkish insurance sector is a growing part of Turkey's financial services. Primary functions of the Insurance and Private Pension Regulatory and Supervisory Agency² are regulation and supervision. This descriptive article, based on qualitative research, examines the role of independent regulatory agencies in regulating, supervising and policy making, by focusing on the example of 'Insurance and Private Pension Regulatory and Supervisory Agency' in Turkey. This study argues that independent regulatory agencies such as the Insurance and Private Pension Regulatory and Supervisory Agency' have an important role for the economies of countries.

Keywords: *State, Independent Government Bodies, Independent Regulatory Agencies, Supreme Council, Insurance, Insurance and Private Pension Regulatory and Supervisory Agency*

GİRİŞ

Dünya ekonomisinin tarihsel süreci incelendiğinde değişimler ile birlikte yeni ve farklı kurumlara ihtiyaç ortaya çıkmıştır. Ekonomide liberalizm, deregülasyon, teknolojik gelişmeler, finansal krizler gibi son yıllarda meydana gelen olay ve uygulamalar bu ihtiyacı hızlandırmıştır. Bu kurumlara örnek olarak da Bağımsız Düzenleyici Kurumlar'ı (Bağımsız İdari Otorite) verebiliriz. Bu süreçte politikacıların yetkilerini delege etmesi ve bağımsız düzenleyici kurumların kurulması ile düzenleyici devlet ve düzenleyici kapitalizmin yükselmesi dönemi başlamıştır (Philips, 2006; Morgan, 2007; Levi-Faur, 2008; Yeung, 2010).

Bağımsız düzenleyici kurumlar, iktisat, hukuk ve kamu yönetimi disiplinlerinin kesiştiği alanda oluşan disiplinler arası bir konudur. Kamu yönetimi ve idare hukuku alanında çalışan araştırmacılar bu kurumları nitelendirirken ya da tanımlarken genel de “bağımsız idari otorite” kavramını kullanırken iktisatçılar genelde “bağımsız düzenleyici kurum” kavramını kullanmaktadırlar. Çünkü idare hukukçuları bu kurumların statülerini, iktisatçılar ise işlevselliklerini öne çıkarmaktadırlar (Acar, Bilge vd 2003: 19). Bu çalışmada da finans sektörünün bir kuruluşu olan Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu inceleneceği için “bağımsız düzenleyici kurum” kavramının kullanımı tercih edilmiştir.

Türkçe akademik yazında yapılan çalışmalar genellikle kamu yönetimi ve idare hukuku alanındadır. Bu çalışmalarda “bağımsız idari otorite” kavramı kullanılmaktadır. Bu çalışmalar

² Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2019 yılında kurulması ve kurumun İngilizce adı belirlenmemiş olması, Avrupa Birliği uyum belgelerinde Fası 9: Mali Hizmetler kısmında “Insurance and Private Pension Regulatory and Supervisory Agency” kullanılması nedeni ile bu şekilde kullanılmıştır (https://www.ab.gov.tr/74_en.html, 12.04.2020).

çoğunlukla genel olarak kavramı ve uygulamaları değerlendirir iken (Tan, 2002; Kestane, 2002; Sobacı, 2006; Atay, 2006; Karakaş, 2008; Sarıtürk, 2009; Aydoğdu, 2010; Perçin, 2016; Demir, 2017), bazıları ise bu bağımsız düzenleyici kurumlardan bir tanesini incelemiştir (Gönen, 2003; Yollu, 2018; Hocoğlu. 2018). Ekonomi alanında yapılan çalışmalara ise daha az rastlanmaktadır ve genellikle bu çalışmalar Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu ile ilgili olduğu görülmektedir (Er, 2007; Doğangün, 2008; Akın ve Ece, 2010; Tatlıoğlu ve Kemer, 2017). Uluslararası akademik yazında ise genel çalışmalar ve ülkeler ile ilgili daha özel çalışmalarla karşılaşmak mümkündür.

Devlet otorite olarak günümüzde düzenleyici ve denetleyici rolününün bir kısmını da Bağımsız Düzenleyici Kurum vasıtası ile yapmaktadır. Bu kurumlara ihtiyacın ortaya çıkması ekonomik süreçlerdeki değişimlere paralel olmuştur. Bu çalışmanın amacı da tarihsel süreç içinde Bağımsız Düzenleyici Kurum'ların gelişimi içinde Türkiye'de en son kurulan kurum olan Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nu incelemektir. Bu kapsamda çalışma giriş ve sonuç bölümleri hariç olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde devlet kavramı, ikinci bölümde ekonomik tarihsel süreç, üçüncü bölümde bağımsız düzenleyici kurumların gelişimi, dördüncü bölümde Türkiye'de bağımsız düzenleyici kurumlar ve beşinci son bölümde ise Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu ile ilgili konulara yer verilmiştir.

1. DEVLET KAVRAMI

Toplumlar kuralları belirleyici, denetleyici ve düzenleyici bir sisteme ihtiyaç duymuşlardır. Bu sistemi oluşturan kurum olarak devlet ortaya çıkmıştır. Bu nedenle devletin tarihi süreci çok eski tarihlere dayanmakla birlikte, devlet kavramı ile ilgili tartışmalar devam etmiş ve bu konuda birçok çalışma yapılmıştır.

Devlet ile ilgili ilk çalışmalar Eski Yunan'a kadar uzanmaktadır. M.Ö 5. Yüzyılda yaşayan sofistler, para karşılığında felsefe anlatan gezgin filozoflara verilen addır. Bu şekilde aynı zamanda fikirlerini yayan faal politikacılar olan sofistler, devlet kavramının öncüleri olmuşlardır. Devlet anlayışı ise ataerki krallığın ve zengin bir azınlığın üstünlüğüne dayanmaktaydı (Aktan, 2003b: 4). Eski Yunan'da devlet ile ilgili en önemli görüşleri Platon (Eflatun) (MÖ 427-347) ve Aristoteles (MÖ 385-322) ileri sürmüştür. Sokrates'in (MÖ 469-399) devlet ile ilgili görüşlerini Platon önemli derecede etkilemiştir (Tikveş, 2011: 108).

“Polis” adı verilen eski Yunan şehir devletlerinin farklı tanımları olmakla birlikte, bu şehirleri devletlerin bir türü olarak tanımlamak da yaygın bir uygulamadır. Fakat antropologlar

“polis” adı verilen şehirleri devlet değil devletsiz toplum olarak kabul ederler (Berent, 2004: 364). Platon’un etkisi ile “Polis”lerde devlet insanın organik düşünce yapısı ile özdeşleştirilmiş ve bu nedenle de ideal devletin insan bedenindeki organik bütünlüğün yansıması olduğu varsayılmıştır. Böylece devlet en yüksek erdem olarak kabul edilmiştir. Sonuç olarak bireyin eski Yunan şehir devleti anlayışında devlet ile bağımlı olduğu düşünülmüştür. Ayrıca bireyin ahlâkî erdeme ulaşamayacağı da düşünülmüştür (www.islamansiklopedisi.org.tr, 17.02.2020).

Çin’de de devlet anlayışı biraz daha farklıdır. Çin’in “kainat devleti anlayışı” olarak adlandırılan bu anlayış, yer, gök ve iman üçlüsünden oluşur ve “universismus” veya “üni-versal devlet anlayışı” adı da verilir. Türklerin devlet anlayışı ise Çin anlayışından ayrılmakla birlikte, eskiden bu anlayıştan etkilenmiş din, devlet ve insanlık ideali üzerinden Cihan İmparatorluğu kurmuşlardır (Ögel, 1982).

Devlet kelimesinin farklı tanımları olduğu gibi farklı kullanımları da vardır. İslâm’ın ilk dönemlerindeki devlet kelimesinin kullanımı ile modern devlet anlayışı arasında bazı farklılıklar vardır: Devlet sözcüğünün siyasî bir kavram olmasının ilk aşamasında kazandığı anlam “zafer, güç” veya “hâkimiyetin dönüşümlü olarak el değiştirmesi” olarak ortaya çıkmıştır. Devlet kavramının ana unsurları olarak güç, saltanatın değişimi ve iktidar süresini saymak mümkündür. Bu safhadan sonra devlet, sürekliliği ifade eder olmuştur. Böylece bu kavram nihaî siyasî otorite ve yapı için kullanılmaya başlanmıştır. Abbâsî hilâfetinin zayıfladığı dönemlerde ise devlet kavramının kullanımı değişmiş ve devlet artık egemen bir hânedanı veya onun siyasî hâkimiyetini gösterir olmuştur. Sürekliliği ifade eden “devlet-i ebed-müddet” şeklindeki kullanımda tek bir süreklilik vurgulanmamış, hem gücün ve zaferin, hem de siyasî yapının sürekliliği vurgulanmıştır. Kavramın üçüncü safhasında ise devlet kelimesi millet-devlet (nationstate) esasına dayalı “milletlerarası sistemin her bir unsuru” anlamındadır (www.islamansiklopedisi.org.tr, 17.02.2020).

Marksist devlet kuramı ile ilgili Engels’in “Ailenin Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni” ve Lenin’in “Devlet ve Devrim” eserlerinde katkılar görülmektedir. Marks’a göre, “devlet üstyapı’nın³ bir parçasıdır ve öyle olduğu içindir ki, tüm üstyapıların altyapı tarafından belirlenmesini düzenleyen genel kurallara uymak zorundadır” (Eroğul, 2017). Marksist gelenek içindeki yazarlar da devletin önemini vurguladılar. Ama örgütlü şiddet, onlar için bu öncelikle yoğun bir ifadedir ve toplum tarafından üretilen düşmanlıklar sınıflara ayrılmıştır. Engels

³ Marks’a göre, altyapı (temel) iktisadi devinimi kalıba döken yapılar demetidir ve bu nedenle siyaset, felsefe, estetik vs. gibi devinim alanlarını kapsayan üstyapıya göre daha fazla ağırlığa sahiptir.

devletin, bir toplumun çelişkilerinin, uzlaşmaz sınıf farklılıklarına bölünmesiyle ifade edildiğine dair klasik Marksist görüşü ifade eder (Pierson, 2004: 7).

İlk olarak Niccolo Machiavelli, tanrısallıktan arındırılmış, laik ve dünyevi bir siyasal devlet (iktidar) kurgusunu oluşturmuştur. Böylece modern devlet teorisi başlamış oldu. Machiavelli'den sonra Bodin egemenlik kavramını kullanmış ve egemenlik kavramının niteliklerini belirtmiştir. Hobbes'e kadar modern devlet düşüncesi tam olarak teorik temele oturtulamamış ve Hobbes'in geliştirdiği toplum sözleşmesi kuramı ile modern devlet düşüncesinin teorik temeli oluşturulmuştur (Arslanel ve Eryücel, 2011: 17). Ayrıca John Locke devlet iktidarının sınırlandırılması gereğini savunarak Hobbes'in görüşlerine katılmayarak, eleştirmiştir. Locke, devlet yönetim sistemi olarak monarşiye karşı çıkarak demokrasiyi savunmuştur. Günümüzdeki anayasa sisteminin temeli olan "güçler ayrılığı" ve "siyasi iktidarı sınırlama" görüşlerini de ilk kez Locke tarafından öne sürülmüştür. Bu düşünce Montesquieu tarafından geliştirilip günümüzdeki anayasa anlayışı haline almıştır (Eroğlu, 2010: 2). Jean Jacques Rousseau'nun düşünceleri de Hobbes'den farklılaşmıştır. Rousseau, Hobbes'den farklı olarak mutlak monarşi yerine egemenliğin kaynağı olarak halkı almış ve halk egemenliği teorisini savunmuştur (Işık, 2017: 2). Emmanuel Sieyès ise farklı olarak ulus egemenliği teorisini öne sürmüştür. Sieyès'in teorisine göre topluluk temsile birilerini görevlendirmiş ve bunlar kısmi bir gücü kullanmaktadırlar (Işık, 2016: 191).

Modern devlet kavramının odak noktasını devletin fonksiyonlarıdır. Alman politik sosyolog ve ekonomi tarihçisi Max Weber (1864-1920) modern devlet yaklaşımı ile ilk ilgilenmiştir. 20. yüzyılın ilk döneminde, Weber devletçilik ile ilgili parametrelerin çoğunu oluşturmuştur, fakat bir yüzyıl geçmesine rağmen tartışmalar hala yaygındır. Weber için başlangıç noktası çok daha erken düşünmenin aksine devletin fonksiyonlarının ve amaçlarının tanımlanamaması fakat devletin ayırt edici araçlarının anlaşılmasıdır. Weber'e göre modern devlet, devletin farklı bir şeklidir (Pierson, 2004: 6). Weber devleti, "belirli bir bölgede fiziksel gücün meşru kullanımının tekeli başarılı bir şekilde talep eden bir insan topluluğu" olarak tanımlar (Weber, 1946).

Kapani devlet kavramını, "Belli bir ülke üzerinde yerleşmiş, zorlayıcı yetkiye sahip bir üstün iktidar tarafından yönetilen bir insan topluluğunun meydana getirdiği siyasal kuruluş" olarak tanımlamıştır. Başka bir tanıma göre devlet, belirli bir bölgede yasalar geliştiren ve yöneten ve kamu politikaları üreten ve uygulayan, devam eden bir idari araçtır. Piyasa

ekonomisi açısından devlet, büyümenin doğrudan temin edicisi değil bir katalizörü olarak piyasanın genişlemesine olanak sağlayacaktır (Demirel, 2006: 113).

1900 yılında George Jellinek tarafından yazılan Genel Devlet Teorisi adlı eserinde devletin tanımı yapılmıştır. Jellinek'e göre devlet; "Egemenlik gücüyle aslen donatılmış, belli bir toprak parçası üzerinde yerleşik bir millet birliği" olarak tanımlanır (Gözler, 2007: 4). Bu tanımda devletin üç unsuru ortaya çıkar ve eşit öneme sahiptirler. Bu unsurlar millet (birbirine ortak kültür ve/veya etnik köken gibi unsurlarla bağlı insanlar topluluğudur), ülke (belli sınırları olan bir milletin devamlı olarak yaşayabileceği toprak parçasıdır), egemenlik (millet ve ülke üzerindeki yetkilerin tümüdür). Bir devletin varlığından söz edebilmek için bu üç unsur bir araya gelmesi gereklidir (Ay ve Uçar, 2015: 197).

Devlet'in farklı tanımları incelendiğinde icra ettiği ya da etmesi gereken fonksiyonlar itibarıyla veya ihtiva ettiği sosyal ilişkiler bakımından tanımlandığı görülmektedir. Fakat nasıl tanımlanırsa tanımlansın devlet her zaman kapsamındakilerden kendisine itaat edilmesini isteyecektir. Burada ise temel unsur olarak meşruiyet ortaya çıkmaktadır. Meşruiyet ise devlete niçin itaat edilmesi gerektiğini gösteren ahlaki bir argüman olarak ifade edilir (Toku, 2002: 219). Modern devleti, geleneksel devletten ayıran en büyük özellikte bu meşruiyet ve egemenlik anlayışıdır. Geleneksel devlet anlayışında devlet iktidarının tanrıdan geldiği düşünülüyordu. Bu nedenle devletin (iktidarın) meşruiyeti de dinsel, mitolojik ve geleneksel kaynakları temel alıyordu. Modern devlet anlayışında ise devlet iktidarının toplum kaynaklı olduğu düşünölmeye başlanmış ve buna bağlı olarak da meşruiyetin de toplumda aranması gerektiği düşüncesi ortaya çıkmıştır. Bu yeni anlayış ile de meşruiyeti de rasyonel ilkelere dayandırılmış ve siyasal iktidarın kaynağı da dünyevi hale gelmiştir (Arslanel ve Eryücel, 2011: 17). Aydınlanma düşüncesinin hemen arkasından modern devletin oluşumu gerçekleşmiştir. Dünyevi temellere dayanan meşruiyet ile birlikte bu dönemde egemenlik de ortaya çıkmıştır. Böylece 12. ve 13. yüzyılda egemenliğe ilişkin felsefi tartışmalar da başlamıştır. Bu gelişme ve tartışmalar neticesinde geleneksel devlet ile modern devler arasındaki fark belirginleşmiş hatta gittikçe de artmaya başlamıştır (Aybudak, 2017: 228).

Geleneksel devlet ve modern devlet kavramlarından başka minimal devlet ve etkin devlet kavramları da ortaya çıkmıştır. Neo-liberalizmin'in temsilcisi ve uygulayıcısı olan Dünya Bankası 1990'lı yılların ortalarına kadar minimal devlet yaklaşımını benimsemekteydi. Fakat Dünya Bankası'nın 1997 yılındaki raporu incelendiğinde etkin devlet yaklaşımına odaklanıldığı görülmektedir. Etkin devlet kavramı ise özellikle az gelişmiş ölkelerin devlet faaliyetlerinde

etkinliğin artması bazı stratejiler ortaya koymaktadır (Güran ve Cingi, 2002: 78). Etkin devlet kavramındaki etkinlik, mevcut imkânların en iyi kullanımıyla ilgili bir kavramdır. Başka bir şekilde ifade edersek etkinlik “doğru olan işi yapmak”, verimlilik ise “işleri doğru yapmak” anlamına gelmektedir. Verimlilik için etkinlik önemlidir. Çünkü verimliliğin gerçekleşme derecesi etkinliği belirleyecektir (Saygılıoğlu ve Arı, 2003: 53-54). Etkin devlet ve modern devlet kavramları ile birlikte devletin otoriter gücü ve piyasa ekonomisini kontrol etme arzusu bağımsız düzenleyici kurumlara olan ihtiyacı da artırmıştır.

2. DÜNYADAKİ GENEL EKONOMİK TARİHSEL SÜREÇ

Bağımsız Düzenleyici Kurumlar’a olan ihtiyacın ve bu kurumların kurulması sürecinin anlaşılması için kısaca dünya ekonomisindeki gelişmelere bakmakta fayda vardır. Birinci Dünya Savaşı dünya ekonomilerini etkilemiştir. Savaşın Amerika Birleşik Devletleri’ne toplam maliyeti yaklaşık 32 milyar dolardı ve bu tutar o zamanki gayri safi milli hasılanın yüzde 52’siydi. Savaş başladığında ABD ekonomisi durgunluk içindeydi. Savaşın başlaması ile ABD büyük ölçüde mal ihraç eden bir sürece girdi. ABD ekonomik olarak bu ihracat talebini karşılayacak güçte idi. Avrupalılar savaş için ABD malları almaya başladıkça ve daha sonra da ABD’nin savaşa katılmasıyla 1914 yılından 1918 yılına kadar 44 aylık bir süreçte ABD’de ekonomik patlama yaşandı. Bu dönemde orduya yaklaşık 3 milyon kişi ve kamuya yarım milyon kişi alındı. Genel olarak, işsizlik bu dönemde yüzde 7,9’dan yüzde 1,4’e düştü. Çünkü işçiler yeni imalat işlerine girdiler ve birçok genç erkek sivil işgücünden çıkarılıp askeri güç içinde yer aldı (Lozada, 2005: 3).

Diğer taraftan ABD’de bir süreden beri meydana gelen deflasyonist açık kapatıldı ve sonuç olarak bu dönemde ABD ekonomisinde büyük canlanma oldu. ABD, savaşta kendine bağlı ülkelerin ABD’den ithalat yapabilmeleri gerekli fonu da kredi olarak bu savaşan ülkelere verdi. ABD, Avrupa ülkelerine silah ve askeri malzeme satmaya başladı. Sonuç olarak Avrupa ülkeleri ABD’ye borçlu hale geldiler ve dış ticaret dengeleri açık vermeye başladı. Savaşan ülkeler fakirleşir iken ABD ise savaştan zenginleşmiştir. Birinci dünya savaşına katılan Avrupa ülkelerinde meydana gelen dış ticaret açıkları ve bu açıkları kapatma çabaları savaştan sonra dünya ticareti önemli oranda daralttı (Akın, 2017: 120). Bu gelişmeler Büyük Britanya’yı (İngiltere) güçsüzleştirir iken dünya finans merkezi de Londra’dan New York’a kaymıştır.

Büyük Buhran, 1929 yılında başlayan ve yaklaşık 1939 yılına kadar süren dünya çapındaki ekonomik krizdir. Sanayileşmiş Batı dünyasının şimdiye kadar yaşadığı en uzun ve en şiddetli depresyon olan bu kriz ekonomik kurumlarda, makroekonomik politikada ve iktisat

teorisinde köklü değişimlere yol açtı. ABD kökenli olmasına rağmen, Büyük Buhran dünyanın hemen hemen her ülkesinde üretimde ciddi düşüşler, ciddi işsizlik ve akut deflasyona neden oldu. Büyük Britanya (İngiltere) 1920 yılının ikinci yarısında düşük büyüme ve durgunluk ile mücadele etti. Bununla birlikte, ülke 1930 yılının başlarına kadar şiddetli depresyona girmedi ve sanayi üretimindeki en fazla düşüşü ABD'nin kabaca üçte biri idi kadardı. Fransa da 1930'lu yılların başında nispeten kısa bir gerileme yaşadı. 1932 ve 1933 yıllarındaki Fransızların toparlanması kısa sürdü. Fransız sanayi üretimi ve fiyatları önemli ölçüde 1933 ile 1936 yılları arasında düştü. Almanya ekonomisi 1928 yılının başlarında bir gerilemeye girdi ve 1929 yılının üçüncü çeyreğinde tekrar gerilemeden önce istikrar kazandı. Latin Amerika'daki bazı ülkeler, ABD'nin üretimdeki düşüşünden biraz önce, 1928 yılının sonlarında ve 1929 yılının başlarında depresyona girdi. Bazı az gelişmiş ülkelerde ciddi depresyon görülürken, Arjantin ve Brezilya gibi diğerleri nispeten hafif gerileme yaşadı. Japonya ayrıca nispeten geç başlayan ve nispeten erken sona eren hafif bir depresyon yaşadı (www.britannica.com, 07.03.2019).

İkinci Dünya Savaşı, 20. yüzyılın en önemli dönüştürücü olaylarından biriydi, bu kanlı savaşta sadece Avrupa'da 39 milyon kişi öldü. Büyük miktarlarda fiziksel sermaye altı yıl boyunca sürekli kara savaşları ve bombalama neticesinde tahrip oldu. Birçok kişi tazminatsız mallarını terk etmek veya vazgeçmek ve yeni topraklara gitmeye zorlandı (Kesternich ve diğerleri, 2012: 21). Süper iki gücün (ABD ve SSCB) dışında dünyanın geri kalanı savaşın etkisi ile büyük ekonomik ve sosyal sıkıntıdaydı. Savaş bu süper güç hariç diğer ülkeler için büyük yıkım olmuştu. Şehirler, fabrikalar yıkılmış, yollar, köprüler, alt yapı tesisleri yok edilmiş bunun sonucunda ülkeler iç ve dış borç yükü altında ezilmiş, bu iki süper güce muhtaç hale gelmişlerdir (Akın, 2017: 120).

1929 yılında yaşanan büyük buhran ve ardından 1970 yılında Bretton Woods Sistemi'nin çöküşü ile devam eden kriz olgusu gün geçtikçe önem kazanmıştır. 1980 yılında başlayan finansal serbestleşme hareketlerinin ardından finansal piyasalarda çok sayıda krizin yaşandığı görülmektedir (Ege ve Şahin, 2018: 342). 1970'li yıllarda ve özellikle 1980'li yıllarda bağımsız düzenleyici kurumlar sayıları, önemi ve yetkileri sadece Amerika Birleşik Devletleri'nde değil, diğer birçok ülkede de artacaktır (Sönmez, 2004: 9).

Genel olarak finansal krizler endüstrileşmiş ülkelerde başlar ve hızla gelişmekte olan ülkelere, yükselen ekonomilere yayılırlar. Finansal kriz geniş bir kavramdır. Bankacılık krizi, borç krizi ve döviz krizi gibi farklı şekillerde olabilir (Ege ve Bayraktaroglu, 2010: 139).

Küreselleşme ile birlikte sermayenin serbest dolaşımı artmış ve bu gelişmeler de hızlı bir finansal entegrasyona neden olmuştur. Finansal entegrasyon ile birlikte küresel piyasalar oluşmuş ve bu küresel piyasalarda domino etkisi (krizlerin bulaşıcılığı) ile tüm ekonomileri etkileyecek küresel krizler olmuştur. Küresel krizler ağırlıklı 1990'lı yıllarda yoğunlaşmıştır. “Bu dönemde meydana gelen en önemli krizler Avrupa Döviz Kuru Mekanizması (ERM) Krizi (1992-1993), Meksika Krizi (1994-1995), Asya Krizi (1997-1998), Rusya Krizi (Ağustos 1998), Brezilya Krizi (1999), Türkiye’deki 1994, Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleridir” (Ege, 2007: 79). Bu küresel krizler sosyal güvenlik krizlerine neden olmuştur ve bu krizlere bağlı olarak da başta Latin Amerika ülkeleri olmak üzere sosyal güvenlik reformları gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de de başta 2000 krizi olmak üzere birçok kriz yaşanmıştır. Türkiye’de bu krizler neticesinde kapsamlı bir sosyal güvenlik reformu gerçekleştirilmiştir (Ege, 2006: 120). Bu reformların devamı olarak da Türkiye’de bireysel emeklilik sistemi 2001 yılında hukuken kurulmuştur.

Küresel ekonomik sistemin en son karşılaştığı küresel kriz 2006 yılında ABD konut finansman (mortgage) piyasasında başlamış, 2007 yılı sonu ve 2008 yılı başından itibaren tüm dünyayı etkilemiştir. önce kredi krizine sonra da likidite krizine dönüşen bu 2008 küresel ekonomik krizi, küresel finansal sistemi etkisi altına almıştır. Küresel ekonomik kriz özellikle 2008 yılının sonlarından itibaren, başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere birçok ülkede etkisini göstermiştir. Küresel ekonomik kriz, ekonomik faaliyetlerin bütün dünyada hızla yavaşlaması, büyüme oranlarının belirgin olarak gerilemesi, ülkelerarası ticaretin ve dolayısıyla ithalat-ihracat değerlerinin azalması ve milyonlarca insanın işsiz kalması gibi olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Ekonomik faaliyetlerdeki yavaşlama ve ortaya çıkan işsizlik artışı, finansal sistemler üzerinde ciddi baskılar yaratmıştır (Ege ve Yaman, 2017: 180). Konut finansmanı ile ilgili tüm işlemler sigorta firmaları tarafından sigortalanmaktaydı. Bu sigorta firmalardan en önemlisi AIG’dir. AIG kendisine yapılan başvuruların çoğunu sigortalamaktaydı. Böylece AIG yüksek gelir ve kârlar elde etmiş ve çalışanlarına yüksek ikramiyeler vermekteydi. Fakat kriz neticesinde AIG iflas noktasına gelmiş ve hükümet tarafından kamulaştırılmıştır. Krizin yükünü AIG’in finansal olarak devlet tarafından desteklenmesi ile vergi verenler üstlenmiştir (Bocutoğlu, 2015: 285). Üst gelir grubunun kredi talebi doyuma ulaştığında, kredi kuruluşları alt gelir grubuna (sub-prime) kredi vermeye başlamışlardır. Bu alt gelir grubu ile ilgili yüksek riskli ürünlere de AIG ve Ambac gibi şirketler sigorta ile garanti vermişlerdir. Sonuç olarak bu verilen garantiler sistemin sarsılmasına neden olmuş ve bu sigorta şirketlerinin dirençlerini de

zayıflatmıştır (Özatay, 2013: 570-571). Çabuk ve yüksek oranlı kâr elde etme arzusu olan sigorta şirketleri riskleri göz ardı ederek portföylerini bu tip riskli ürünler ile büyütmüşlerdir (Akınar ve Yıldız, 2018: 270).

Günümüzde finansal piyasalar 20-30 yıl önceki piyasalardan çok farklıdır. Finansal piyasalarda dünyadaki değişimden payını almıştır. Finansal piyasalardaki değişimi beş temel başlıkta toplamak mümkündür. Birinci olarak finansal piyasalardaki teknolojik gelişim çok hızlı olmuştur. İletişim araçlarının gelişmesi, internet kullanımının yaygınlaşması yeni finansal araçların piyasaya girişini teşvik etmiş, finansal araçlarda çeşitlilik artmış ve işlem maliyetlerini etkilemiştir. İkinci olarak dünya genelinde bu dönemdeki deregülasyon eğilimi (düzenlemelerden arındırma) finansal piyasaları da etkilemiştir. Üçüncü olarak deregülasyon ile birlikte piyasalardaki kuralları genel bir liberalizasyon ile gerçekleştirmiştir. Birçok finansal engel ortadan kaldırılmıştır. Dördüncü olarak firmalar ölçek ekonomilerinin sağladığı üstünlüklerden yararlanmak veya diğer finans alanlarına girmek için birleştikçe liberilizasyon, konsolidasyona yol açmıştır. Finansal kriz, 2008 yılında birçok büyük bankanın iflası ve yatırım bankalarının birleşmelerinin desteklenmesi konsolidasyonun sürmesini de hızla artırmıştır. Beşinci olarak da konsolidasyon, küreselleşme ile el ele giden bir süreç olmuştur. Bu süreçte yatırımcılar da giderek küresel düşünmeye ve coğrafi sınırlara bakmadan üstlendikleri riske uygun getiriye nerede bulurlarsa, paralarını oraya yönlendirmeye başlamışlardır (Levinson, 2014: 31-32).

Kısa vadede ve plansız yaşanan finansal serbestleşme uzun vadede olumlu sonuçlar doğurabilirken, kısa vadede bazı riskleri de beraberinde getirmektedir. Liberalleşme bazı kurumları aşırı hızla büyütürken yaşanacak bir para ve bankacılık krizine de ortam oluşturmaktadır (Bayrakdaroğlu, 2016: 548). Yaşanan finansal krizler piyasayı düzenleyecek yeni kuruluşların kurulmasını da hızlandırmıştır.

3. BAĞIMSIZ İDARİ OTORİTE (BAĞIMSIZ DÜZENLEYİCİ KURUM, DÜZENLEYİCİ ÜST KURUL)

Bağımsız İdari Otorite (Bağımsız Düzenleyici Kurum, Düzenleyici Üst Kurul) gibi ülkeden ülkeye farklı adlar alan bu kuruluşlar ABD’de de “Bağımsız Düzenleyici Kurumlar” (IRA - Independent Regulatory Agencies), İngiltere’de “Yarı Özerk Hükümet Dışı Örgütler” (QUANGOS - Quasi Autonomous Non Governmental Organization), Fransa’da “Bağımsız İdari Otoriteler” (AAI - Autorites Administratives Independentes) olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca ABD’de sadece bankacılık alanında faaliyet gösteren bağımsız düzenleyici kurumlar, “Supervisory Authority” olarak isimlendirilir (Özdağ, 2002: 8). Bağımsız düzenleyici kurumlar

İsveç'te " mbetsverk" ve Hollanda'da "zelfstandige bestuursorganen" olarak anılmaktadır (Akıncı, 1999: 142).

ABD'de de bağımsız düzenleyici kurumlar, ekonomideki özel sektörde özel bir faaliyet veya operasyon alanında standartlar belirlemek ve daha sonra bu standartları uygulamak için yasa ile kurulan bağımsız hükümet organlarıdır (www.britannica.com, 10.04.2020). Bu kurumlar bağımsızlardır,  nk  genel olarak bazı  zellikleri ABD Başkanı'nın kontrolünden ayrı tutulmuştur (Funk ve Seamon, 2009: 7).

Fransa, İtalya, Yunanistan gibi ülkeler bu kurumlar için bağımsızlık terimini kullanılmaktadır. Bazı ülkelerde ise bağımsızlık terimi kullanılmamakta, tarafsızlık terimi kullanılmaktadır. Örneğin İspanya'da tarafsızlık terimi kullanılması tercih edilmektedir. Bağımsız düzenleyici kurumlar da bağımsızlık amaç değil aslında araçtır. Başka bir ifade ile "bağımsızlık, kamusal faydanın oluşturulabilmesi amacıyla yetkinin daha iyi kullanılabilmesi için araçtır" (Karakaş, 2008: 107).

Bağımsız düzenleyici kurumlar için tek bir tanım yapmak zordur.  lkeden ülkeye farklı kavramlar kullanıldığı gibi bu kurumların özellikleri ve yapıları da ülkeden ülkeye değişmektedir. Bağımsız düzenleyici kurumlar "yasa ile kurulan, belirli sayıda kişiden oluşan, karar organı olan, yasa belirlenen bir alanda veya sektörde öncelikli olarak düzenleme ve denetleme görevi bulunan ve belirli yetkileri olan, mali ve idari özerkliğe sahip, yetkilerini kendi sorumluluğu altında bağımsız olarak kullanabilen, kanunlarda sınırları çizilen ilkeler kapsamında hesap veren ve ayrı tüzel kişiliğe sahip kamu kurumlarıdır." (Kaya 2004: 136).

Pişkin (2010), "bağımsız düzenleyici kurumlar, rekabet, enerji, bankacılık, finans, iletişim, insan hakları ve gıda ve ilaç güvenliği gibi yaşamın hassas alanları ve sektörlerinde 'düzenleme' ve 'denetim' faaliyetlerinde bulunan, ayrı kamu tüzel kişiliğine sahip, idari ve mali özerkliği olan ve klasik idari yapılanmadan farklı olan yeni idari birimlerdir." şeklinde bir tanım yapmıştır.

Benzer bir tanım olarak bağımsız düzenleyici kurumlar ekonomi bilimi açısından tanımlandığında finansal piyasalarda, altyapı hizmetlerinde, rekabet, ulaşım gibi özel ihtisas gerektiren alan ve piyasaların etkin ve verimli bir yapıda çalışmalarını sağlayan ve devletin nereye, ne zaman ve ne şekilde müdahale edeceğini belirten uygulamalardır (Karakaş, 2008: 102).

Bağımsız düzenleyici kurumların⁴ yaşam süreçlerinde üç yönü incelenir: seçilmiş yetkililerden bağımsızlıkları, düzenleyicilerle ilişkileri; karar alma süreçleri (Thatcher, 2002: 954). Bu kurumlar genellikle çoğunlukçu olmayan kamu kurumu olarak tanımlanır. Çünkü düzenleyici güçleri ne halk tarafından seçilir ne de doğrudan seçilmiş yetkililer tarafından yönetilirler. Devlet, bağımsız idari otoritelerin “takdir yetkisi alanı”nı tanımlamıştır. Bu takdir yetkisi alanı, delege edilmiş güçten (politika takdir hakkı), görevlerini yaparken bu kuruluşların performans sonuçlarına neden olan kontrol araçlarının çıkarılması ile bulunur (Thatcher ve Stone, 2002). Avrupa Birliği idare sistemi, yetkilerin farklı bağımsız düzenleyici kurumlara aktarılması ile işler.

Başka bir deyişle, bağımsızlık, siyasi iktidarın klasik idari düzenleyici kuruluşların ve idari birimlerin bu kurumların organ ve işlevleri üzerine uygulanmaması ve bu diğer organların talimat veya direktiflerinde olmaması anlamındadır. Bu ajanslara sipariş veremez veya talimat veremez. Aslında bağımsızlık, bu bağlamda, bu tür kurumların çevresindeki aktörlere karşı duruşunu açıklar (Sobaci, Çetin ve Nargeleşkenler, 25). Bağımsız düzenleyici kurumlar, hükümetlerin ve devletin genel idari yapısından bağımsızdırlar. Bu nedenle de “siyaset dışı ve bürokratik kurumlar” diye de ifade edilirler. Ayrıca genellikle üyeleri hükümet tarafından atanan, “kurul” şeklinde yönetilirler (Sönmez, 2007: 489).

Türkiye’de geçmişi yeni olmakla birlikte dünyada “bağımsız düzenleyici kurumlar” (independent regulatory agencies) uzun süredir var olan idari sistem kuruluşlarıdır. ABD’de 19. Yüzyılın sonlarında görülmeye başlanmıştır. Neo-liberal dönemde, serbest piyasa ekonomisine⁵ geçiş, küreselleşme, devlet düzenlemelerinin azalması (deregülasyon)⁶, özelleştirme ve liberalleşme sonucunda kurumsal reform ihtiyacı ortaya çıkmış ve bağımsız idari otoriteler bu ihtiyacı karşılamak için kurulmuşlardır (Tan, 2002: 12; Aysan, 2002; Sönmez: 2004: 1).

Dünya’da ilk kurulan bağımsız düzenleyici kurum, 1887 yılında demiryollarını düzenlemek (ve daha sonra motorlu taşıyıcılara, iç su yollarına ve petrol şirketlerine kadar kapsamı genişlemiştir) Kongre tarafından kurulan Eyaletler Arası Ticaret Komisyonu’dur (Interstate Commerce Commission- ICC). Daha sonra ABD’de sırasıyla Federal Ticaret Komisyonu (FTC; 1914) (Federal Trade Commission), Federal İletişim Komisyonu (FCC; 1934) (Federal Communications Commission), Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (SEC; 1934) (Securities and Exchange Commission), Eşit İstihdam Fırsatı Komisyonu (EEOC; 1964)

⁴ Avrupa Birliği’nde bu kuruluşlar “Non-majoritarian institution” olarak ifade edilmektedir.

⁵ Düzenlenmiş piyasa ekonomisi (marche reglemente)

⁶ Deregulation / dereglementation.

(Equal Employment Opportunity Commission), Çevre Koruma Ajansı (EPA; 1970) (Environmental Protection Agency), İş Sağlığı ve Güvenliği İdaresi (OSHA; 1971) (Occupational Safety and Health Administration), Tüketici Ürünleri Güvenlik Komisyonu (CPSC; 1972) (Consumer Product Safety Commission), Federal Seçim Komisyonu (FEC; 1975) (Federal Election Commission), Nükleer Düzenleme Komisyonu (NRC; 1975) (Nuclear Regulatory Commission) ve Tüketici Mali Koruma Bürosu (CFPB; 2010) (Consumer Financial Protection Bureau) olmak üzere birçok bağımsız idari otorite kurulmuştur (www.britannica.com, 10.04.2020).

1980’li yıllarda dünyada uygulanması yaygınlaşmış ve çok çeşitli sektörde uygulama alanı bulmuştur (Sönmez, 2004: 1). ABD’den sonra üst kurullar Avrupa’da yaygınlaşmıştır. 1990’lı ve 2000’li yıllarda Türkiye, Rusya, Macaristan ve Venezuela gibi bazı ülkeler çoğunluğa uymuşlardır. Fakat bu ülkelerin son yıllarda bu bağımsız düzenleyici kurumların kurulması ile ilgili ikinci bir düşünceleri daha vardır. Bu düşünce, bağımsız kurumlar aracılığıyla kısmen yetkisizleştirme, karar alma sürecinin merkezileştirilmesi, ekonomik yönetim üzerindeki siyasi kontrolün artırılması ve iyi yönetim normlarından vazgeçmektir (Ozel, 2012: 119).

Yaşanan finansal krizler sonucunda da Türkiye’de uygulanmaya başlanmıştır. 1980 yılı sonrasında düzenleyici devlet anlayışı hâkim olmuştur. Bu anlayış sonucunda bağımsız düzenleyici üst kurumlar kısa süre içinde, Türkiye’de farklı sektörlerde yeni üst kurumlar kurulmuştur (Aysan, 2002; Öztekin, 2007: 52).

Fakat bu kurumların Türkiye’de uygulanmasına piyasa kurallarının işleyişini engelleyeceği ve bürokrasiyi artıracığı gibi nedenlerle karşı çıkanlar da vardır. Örneğin Aysan’a göre, “Devlet yapısında gerekli bürokrasiden arındırma önlemleri alınmamışken başlanılan politikadan arındırma işlemleri, devletin bürokratik işlemlerini dayanılmaz boyutlara getirmiş, bu amaçla 2002 yılından sonra iki yıl gibi sürede birbiri arkasından kurulan üst kurullar, hızla kendi bürokratik işlemlerini oluşturmuş, uygulamaya koymuş ve ekonomide pazar kurallarının işlemlerini engellemeye başlamışlardır. Kamu kesimi yönetimi açısından sorun çok önemlidir ve alınacak önlemlerin uygulanması gecikmemelidir. Aksi halde, kırtasiyecilik ve bürokratik formaliteler yüzünden işlemleri çok yavaşlamış bulunan kamu yönetimimiz, tümüyle tıkanma tehlikesi ile karşı karşıya bırakılmıştır.” (Aysan, 2002).

Bu kurumların sayısı özellikle 2001 yılında artmıştır. Bu artış bağımsız düzenleyici kurumları kamuoyunun gündemine daha fazla getirmiştir. Kurum ve kurul sayısındaki bu artış

eleştirisi konusu da olmuş ve Türkiye için “kurullar cumhuriyeti” oluşturulduğu ileri sürülmüştür. Ayrıca devletin sahip olduğu birçok yetkinin bu kurullara devredildiği, kurulların hukuki ve anayasal dayanağının olmadığı, geniş yetkilere sahip oldukları ancak sorumluluklarının olmadığı gibi konularda da tartışmalar olmuştur. Bazı yetkilerin devredilmesi ile devlet içinde devletçikler oluşturulduğu ve bunun ülkenin idari yapısında bozukluklara neden olabileceği de öne sürülmüştür. Bu kurumlarda çalışanlara diğer kamu personellerine göre önemli mali ayrıcalıklar verildiği, kamu kaynaklarını gereksiz harcamalara tahsis edildiği gibi bir dizi eleştiriler de yapılmıştır (Darıcı, 2002: 4).

Türkiye’de devletin mali sektör üzerinde Kore’deki kadar olmasa bile oldukça önemli bir kontrolü olması, devlet kapasitesinde önemli bir artışa yol açmıyor, aksine Latin Amerika’daki gibi etkin olmayan bir müdahaleciliğin belirlediği bir sistemin ortaya çıkmasına neden oluyor (Buğra, 2016).

Bağımsız düzenleyici kurum oluşturulması ve bu kurumlara yetki devrinin yapılmasının nedenleri aşağıdaki şekilde kısaca sıralayabiliriz (Gilardi, 2005: 102-103):

Uzmanlık: Bağımsız İdari Otoriteler regüle edilmiş sektöre sıradan bürokrasiden daha yakın ve ilgilidir. Gerekli bilgileri kolayca toplamak açısından daha fazlasını da yapabilirler. Özel bir konuda kuruldukları için uzmanlık açısından avantajlıdırlar. Ayrıca, bu kurumlar teknolojiye veya teknik bilgiye kolayca uyum sağlayabilirler.

Esneklik: Bağımsız İdari Otoritelerin özerkliği onları hukuki düzenlemeleri daha esnek bir şekilde değişen şartlara göre yapmalarına olanak sağlar.

Güvenilir taahhütler: Bağımsız İdari Otoriteler seçimlerden ve politik etkilerden arındırılmışlardır. Böylelikle, bu kurumlar hükümetlerin adil hukuki düzenleme taahhütleri ve piyasa öncesi güvenilirliklerini artırabilirler.

İstikrar: Bağımsız İdari Otoriteler istikrarlı ve öngörülebilir bir düzenleyici ortam sağlar. İstikrar, kurulların ani ve beklenmedik değişikliklere maruz kalmamasıdır. Kural değişiklikleri ve hukuki düzenlemeler Bağımsız İdari Otoriteler tarafından yapılacağından istikrar sağlanır.

Etkinlik ve Verimlilik: İstikrarın bir sonucu olarak, Bağımsız İdari Otoriteler daha iyi düzenlemeler yaparlar.

Halkın Katılımı ve Şeffaflık: Bağımsız İdari Otoriteler karar alma süreci bakanlıklarından daha açık ve şeffaftır ve bu nedenle tüketiciler gibi dağınık çıkarılara karşı daha duyarlıdır.

Karar Alma Maliyetleri: Bağımsız İdari Otoriteler, karar verme maliyetini azaltan yetki devridir.

Suç Değişimi: Bağımsız İdari Otoriteler, kanuni düzenlemelerde başarısızlıklar ortaya çıktığında veya uygun olmayan kararlar alındığında politikacıların suçlamalarını önlemektedir.

Politik Belirsizlik: Politikacılar bir politika oluşturduklarında seçimleri farklı bir tarafın veya koalisyonun gelecekte kazanabileceğini bilirler. Bunu önlemek için politika siyasetten yalıtılmış olmalıdır. Bağımsız düzenleyici kurumlar politikacılara, sabit politikaları düzeltmeleri için görev sürelerinin ötesinde fırsat verirler.

Gelişmekte olan ülkelerdeki “düzenleyici devlet”in yükselişi henüz yeterince araştırılmamış bir fenomen olarak kalmıştır. Bağımsız düzenleyici kurumların oluşturulmasıyla elde edilen “kol uzunluğu ilkesi”dir. Bağımsız düzenleyici kurum modelinin gelişmiş ülke bağlamından gelişmekte olan bir ülke bağlamına yayılması ve transplantasyonu, gelişmekte olan ülkede düzenleyici devletin ortaya çıkışını analiz etmek için kritik bir bağlantı noktasıdır (Warghade, 2016). Bağımsız düzenleyici kurumların ülke ekonomisinin performansı üzerinde önemli bir etkisi vardır. Bu kurumlar GSYİH, işsizlik, piyasa fiyatları ve son olarak tüketici refahını da etkilerler (Klimentova, 2019: 2).

4. TÜRKİYE’DE BAĞIMSIZ DÜZENLEYİCİ KURUMLAR

Türkiye’de bağımsız düzenleyici kurumların gelişimi dünyadaki gelişimlerine benzer olmuş, fakat çok kısa sürede birçok bağımsız düzenleyici kurum kurulmuştur.

4.1. Türkiye’de Bağımsız Düzenleyici Kurumların Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Türkiye’de bağımsız düzenleyici kurum olarak 1981 yılında ilk defa Sermaye Piyasası Kurulu kurulmuştur. Sermaye Piyasası Kurulu’nu bu kurumların ilk kuşak örneği olarak gösterilir. Zaten Sermaye Piyasası Kurulu, 1994 yılına kadar da bu kurumların Türkiye’deki ilk ve tek örneğidir. 1990’lı yıllarda bu kurumlara Rekabet Kurumu, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu eklenmiştir. Bunlar ikinci kuşak kurumlar olarak adlandırılır. 2000’li yıllarda ise üçüncü kuşak kurumlar izlemiştir. Üçüncü kuşak kurumlar olarak Şeker Kurumu, Telekomünikasyon Kurumu, Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu ve Kamu İhale Kurumu’nu sayabiliriz (Pişkin, 2010: 1-2). Türkiye’deki bağımsız düzenleyici kurumlar, kuruluş tarihleri ve kanun numaraları, çalışma alanları ve görevleri kısaca Tablo 1’de verilmiştir. Bu kurumların örgütlenme yapısı incelendiğinde RTÜK ve SPK sadece kurul olarak örgütlenir iken, diğerleri ise kurum olarak örgütlenmiş fakat kurum olarak örgütlenen bu

bağımsız düzenleyici kurumların karar organları ise aynı adlı kurullar olmuştur. RTÜK ve SPK dışındakiler aynı ismi taşıyan "kurum" olarak örgütlenmiş, "kurul" da kurumun karar organı olarak düzenlenmiştir.

Tablo 1: Türkiye’de Bağımsız Düzenleyici Kurumlar

Kurum	Yıl/Kanun No	Alan	Görevi
Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)	1981/2499	Sermaye piyasaları	Sermaye piyasasının güven, açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını, tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarının korunmasını düzenlemek ve denetlemek
Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)	1994/3984	Radyo ve Televizyon Yayınları	Radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesine ilişkin esas ve usulleri belirlemek
Rekabet Kurumu (RK)	1994/4054	Mal ve hizmet piyasaları (bütün sektörler)	Mal ve hizmet piyasalarındaki rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaları ve piyasaya hakim olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanmalarını önlemek, bunun için gerekli düzenleme ve denetlemeleri yaparak rekabetin korunmasını sağlamak, birleşme ve devralmaları kontrol etmek.
Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)	1999/4389	Bankacılık	Tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerini korumak, mali piyasalarda güven ve istikrarı ve ekonomik kalkınmanın gereklerini de dikkate alarak kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasını sağlamak üzere bankaların kuruluş, yönetim, çalışma, devir birleşme, tasfiye ve denetlenmelerine ilişkin esasları düzenlemek.
Telekomünikasyon Kurumu (TK)	2000/4502	Telekomünikasyon	Telekomünikasyon sektöründe adil ve serbest rekabete dayalı dinamik ve güçlü bir piyasa oluşturmak, sektör ile ilgili politikalara katkı sağlamak, tüketici haklarının korunmasını sağlayıcı tedbirleri almak, frekans ve numara gibi kıt kaynakların planlanarak, etkin ve verimli kullanımını sağlamak.
Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK)	2001/4628 2001/4646	Elektrik Doğalgaz	Elektrik, doğalgaz ve petrolün yeterli, kaliteli, sürekli, düşük maliyetli ve çevreyle uyumlu bir şekilde tüketicilerin kullanımına sunulması için, rekabet ortamında özel hukuk hükümlerine göre faaliyet gösterebilecek, mali açıdan güçlü, istikrarlı ve şeffaf bir enerji piyasası oluşturmak ve bu piyasada bağımsız bir düzenleme ve denetim sağlamak.
Şeker Kurumu (ŞK)	2001/4634	Şeker ve tatlandırıcılar	Şeker rejimini, şeker üretimindeki usul ve esaslar ile fiyatlandırma, pazarlama şart ve yöntemlerini düzenlemek.
Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu (TTMAİPDK)	2002/4733	Tütün, tütün mamulleri ve alkollü içkiler	Tütün ve tütün mamullerinin üretimine, iç ve dış alım ve satımına ilişkin esas ve usulleri düzenlemek.
Kamu İhale Kurumu (KİK)	2002/4734	Bütün kamu Kurumları	Kamu hukukuna tabi olan veya kamunun denetimi altında bulunan veyahut kamu kaynağı kullanan kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları ihalelerde uygulanacak esas ve usulleri belirlemek, şikayetleri

			incelemek.
Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu	2019/47	Sigortacılık	Sigortacılık ve özel emeklilik için mevzuat hazırlayacak, uygulayacak ve ilgililer tarafından uygulanmasını izleyip yönlendirecektir.

Kaynak: Emek ve Acar, 2004: 12, yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ayrıca Türkiye'de Üst Kurul Benzeri Kuruluşlar'da vardır. Bu kuruluşları Devlet Denetleme Kurulu, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu olarak saymak mümkündür.

Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de de bağımsız düzenleyici kurumlar ile ilgili tartışmalar günümüzde de devam etmektedir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile bu kurumlar ile ilgili düzenleme yapılacağı hatta tüm bu kurumlar için çatı bir kurumun kurulabileceğini Cumhurbaşkanı Başdanışmanı Cemil Ertem, "Denetleyici kurumların etkin bir şekilde çalışması hedefleniyor. Siyasi iradenin vereceği karar doğrultusunda tek çatı altında güçlü bir yapı kurulabilir" diyerek belirtilmiştir (www.sabah.com.tr, 09.02.2019). Fakat daha sonra böyle bir düzenleme yapılmamıştır.

4.2. Bağımsız Düzenleyici Kurumların İşlevleri

Bağımsız Düzenleyici Kurumların işlevlerini kısaca aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:

4.2.1. Regülasyon (Düzenleme Yapma) İşlevi

Regülasyon en genel tanımıyla, belli bir faaliyete ilişkin oyunun kurallarının oluşturulması ve faaliyetlerin bu kurallara uygunluğunun denetimidir (Tokathıoğlu, 2001: 144). Hukuki olarak regülasyon, idari sürecin önemini ve bürokratik olarak kural koymanın çerçevesini belirlemektir (Spulber, 1989: 2). Aktan (2003a), regülasyonu, "geniş anlamda sosyal ve ekonomik amaçlara yönelik olarak devlet tarafından yürürlüğe konulan her türlü anayasal, yasal ve kurumsal düzenlemeleri ve diğer her türlü kamusal politikaları ve yapılan uygulamaları ifade etmektedir." şeklinde tanımlamıştır.

Ekonomik anlamda regülasyon ise idari sürecin rolünü en aza indirmiş ve bu politikaları uygulamakla görevli kurumlardan bağımsız olarak hükümet politikası tercihlerini oluşturmuştur (Spulber, 1989: 2). Yukarıda açıklamaya çalıştığımız özelleştirme, liberalleşme, devlet düzenlemelerinin azaltılması gibi değişimlerin boş bıraktığı alanlar, yatırım yapacak yerli ve yabancı yatırımcıların kaygı duymasına neden olabilmektedir. Çünkü özelleştirilen sektörler genellikle yüksek maliyetli ve uzun dönemde kâr getirebilecek sektörlerdir. Ayrıca sektörlerdeki

belirsizlik ve güvensizlik olur ise bu durum yatırımcıyı yatırım yapmaktan da alıkoyabilecektir (Sarısoy, 2010: 287).

Bağımsız düzenleyici kurumları son yıllarda önemini artıran ve diğer kurumlardan ayıran temel özellik çabuk ve etkin müdahalelerde bulunma kapasiteleridir. Çünkü teknik ihtisaslaşma gerektiren, toplum ve ekonomi için çok önemli olan sektörlerde, siyasi beklentilerden uzak, faaliyetlerini tarafsız ve objektif sürdüren bu kurumlar daha çabuk ve etkin müdahale ve düzenlemelerde bulunabilirler (Ardıyok, 2002: 84).

Bağımsız düzenleyici kurumlar ile devletin iç ve dış güvenlik ile kısmen de eğitim ve sağlık gibi alanları dışında, işi direkt yapan değil, işi yapanları denetleyen olarak işlevi değişmiştir (Ardıyok, 2001: 151). Bu kurumlar faaliyetlerini ve görevlerini yerine getirir iken kendi görev alanları ile ilgili yönetmelik, tebliğ, karar gibi düzenlemeler yapmaya da yetkililerdir (Karakas, 2008: 108).

Devlet Denetleme Kurulu'nun 2002/12 sayılı raporunda, "Bu kurumların işlevsel olarak özellikleri olan regülasyon, belirli bir alanı düzenleme, bu alanda faaliyette bulunacaklar açısından kuralları belirleme ve bu kurallara uyulup uyulmadığını denetleyerek, aykırı davranışlara yaptırım uygulama etkinliklerinin bütününe ifade etmektedir. Bağımsız idari otoriteler, kimi temel hak özgürlükler alanına yönelik olarak da regülasyon işlevi üstlenmektedir." tespitlerine yer verilmektedir (Ayanoglu, 2007: 50). Bu tespitten ve yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere bağımsız düzenleyici kurumların en önemli işlevlerinden birisi de regülasyon işlevidir.

4.2.2. *Yaptırım Uygulama İşlevi*

Türk Dil Kurumu Sözlüğüne göre yaptırım (müeyyide), "Kanun, ahlak gibi kurumların buyruklarının yerine getirilmesini sağlama ve yasaya, kurala karşı yapılan aykırı davranışlara verilen ceza." olarak tanımlanmıştır. Yaptırımdaki temel amaç hukuk kurallarına uyulmadığında, bunun karşılığında cebir uygulanması ile hukuk kurallarına uyulmasının sağlanmasıdır. Amaç sadece cezalandırma değil temel olarak aslında hukuk dışı uygulamaları engellemek ve caydırmaktır. Yasal düzenlemeler ile hukuk kurallarına uyulmadığında uygulanacak yaptırım belirlenmiştir. Bazen de yaptırım, uymamadan doğan zararların tazmin edilmesi olarak da karşımıza çıkabilmektedir (Kızılyar, 2013: 1640). Ayrıca bazı durumlarda idari yaptırımlar da olmaktadır. İdari yaptırım, yargısal bir karar olmadan, yasaların açıkça

yetkilendirdiği ya da yasaklamadığı durumlarda, idarenin doğrudan doğruya, bir işlemi ile ve idare hukukuna özgü usullerle vermiş olduğu cezalar, uyguladığı yaptırımlar olarak tanımlanır (Özay, 1985: 35).

Bağımsız düzenleyici kurumların kendi görevleri ile ilgili alanlarda idari ve parasal yaptırımlar uygulanması konusunda yetkileri vardır. Örneğin Rekabet Kurumu para cezası uygulayabilme gücüne sahiptir. SPK, sermaye piyasasında yaptığı denetimlerde kurallara uymayan kurumları uyarabilir, faaliyetlerini geçici olarak durdurabilir, işlem yetkilerini iptal edebilir veya sürekli olarak faaliyetlerini durdurabilir. Bu uyguladığı yaptırımlardan sonuç alamaz ise bu kurumların tedrici olarak tasfiyelerini, tasfiye sonunda veya doğrudan iflaslarını isteyebilme yetkilerine sahiptir. Görüldüğü gibi bağımsız düzenleyici kurumlara geniş yaptırım yetkileri verilmiştir (Tan, 2002: 29; Sezen, 2003: 147-148).

4.2.3. Piyasa Ekonomisini Düzenleme İşlevi

Piyasa ekonomisi herhangi bir zorlama veya yönlendirme olmaksızın bireylerin yapmış oldukları işlemlerin tamamen gönüllü anlaşma ve piyasa fiyatı ile gerçekleştiği bir ekonomik sistemdir (Friedman, 1982: 15). Serbest piyasa ekonomisi, liberal düşüncenin temel ve en önemli kavramlarından birisidir. Nitekim doğal hukuk, doğal haklar, özgürlük, doğal düzen, bireycilik, özel mülkiyet, devletin sınırlılığı, müsamaha, özel hayat, gönüllü işbirliği, barış, adalet gibi geleneksel liberal değer ya da kavramlarla “serbest piyasa ekonomisi” arasında zorunlu bir mantıksal bağlantı olduğu sıklıkla vurgulanmıştır (Yayla, 2000: 127).

Piyasa ekonomisinin gelişmesi ile devletin piyasaya müdahaleci olması olgusu ortadan kalkmıştır. Fakat devletin direk müdahale etmeden gerekli hukuksal düzenlemeleri yapması ve piyasalarda düzenleyici olması ihtiyacı doğmuştur. Bu ihtiyacın karşılanması için de bağımsız düzenleyici kurumlar piyasa ekonomisini düzenleme işlevini yerine getirir.

4.2.4. İzleme ve Denetim İşlevi

Bağımsız düzenleyici kurumların denetim yetkisinin kapsamına ise gerek duyduğu bilgi ve belgeleri ilgililerden talep etmek, bu bilgi ve belgeleri kullanarak araştırma ve inceleme yapma, gerektiğinde soruşturma yapma ve soruşturmanın sonucunda idari yaptırım uygulayabilme ve konu ile ilgili yargıyı başvurma girmektedir (Karakaş, 2008: 108).

4.2.5. Danışmanlık (Görüş Bildirme Yetkisi) İşlevi

Bağımsız düzenleyici kurumlar, uzmanlık gerektiren sektörler için kurulur. Yetki alanlarına giren sektörlerde bağımsız düzenleyici kurumlar uzmanları vasıtası ile danışmanlık

hizmeti de verebilir. Fakat bu danışmanlık işlevi kanun ile belirlenmiş olabilir veya kanunla belirlenmese bile danışmanlık yetkileri vardır.

4.2.6. Uyuşmazlık Çözme (Hakemlik) İşlevi

Bağımsız düzenleyici kurumlar kendi çalışma alanları ve sektörleri ile ilgili uyuşmazlıkların çözümü için yetki alabilirler. Örneğin sermaye piyasalarında borsa üyeleri ile müşterileri arasındaki uyuşmazlıklar, tarafların yargıya gitme hakları da saklı olmak üzere, borsa da görüşmeler ile çözümlenebilmektedir. Uyuşmazlık durumunda taraflar itirazlarını Sermaye Piyasası Kurulu'na başvurarak yapabilmektedirler. Bu itirazları değerlendiren Sermaye Piyasası Kurulu bir karar vermekte ve bu kararın bildirilmesinden sonra verilen karara karşı idari yargı yolu ise açıktır (Tan, 2002: 31). Diğer bir örnek, Kamu İhale Kurumu'na ihalenin başlangıcından sözleşmenin imzalanmasına kadar olan sürede idare tarafından yürütülen işlemlerle ilgili şikâyetleri sonuçlandırma görevinin verilmesidir (Sezen, 2003: 150).

5. SİGORTACILIK VE ÖZEL EMEKLİLİK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU

Sigorta sektörü, topladığı primlerin miktarı, yatırımının büyüklüğü ve daha temel olarak kişisel ve ticari riskleri kapsayarak oynadığı temel sosyal ve ekonomik rol nedeniyle ekonominin önemli bir bileşenidir (OECD, 2020: 6). Bu anlamda, finansal sistemin önemli bir parçası olan sigorta sektörünün gelişmesinin, finansal sektörün gelişimi ve ekonomik büyüme sürecine katkıda bulunması beklenmektedir. Çünkü sigorta sektörü farklı riskleri etkin bir şekilde dağıtarak risk transferi ve tazminatı sağlamaktadır. Bu nedenle, sigorta sektörü sermaye birikimini hızlandırmakta ve bu fonksiyonlar sayesinde yurtiçi tasarrufları yatırıma yönlendirmektedir (Ege ve Saraç, 2011: 1). Birçok ülkede, önceki yıllarda olduğu gibi brüt primler 2018 yılında büyüdü ve büyümeye devam etti. Brüt primler hayat ve hayat dışı sigorta sektörlerinde gerçek anlamda sırasıyla % 2,5 ve % 3,5 oranında büyüdü (OECD, 2020: 7).

“Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk ulusal sigorta şirketi, 1916 yılında kurulmuş ve 1923 yılında Cumhuriyet'in ilanından sonra diğer ulusal şirketlerce takip edilmiştir. Her ne kadar sigorta ibaresi ilk kez 1860 yılında Ticaret Kanunu'nda yer almışsa da, sigortacılığın tanımı, sigorta sözleşmelerinin tipleri ve bunları yöneten şartlar bilahare 1906 yılında Ticaret Kanunu'nda tanımlanmıştır. Ancak tüm yabancı ve yerel sigorta şirketlerinin faaliyetlerini düzenleyen ve poliçe sahiplerinin haklarını gözeten yasa, “Zorunlu Reasürans Yasası” ile birlikte 1927 yılında çıkarılmıştır. Böylece sigortacılık faaliyetlerinin ve denetleme ilkelerinin yasal şekli tesis edilmiştir” (Ege, 2007-2008: 28).

Dünyadaki yukarıda açıkladığımız ekonomik gelişmeler Türkiye'yi de etkilemiştir. 24 Ocak 1980 kararları ile Türkiye'de serbest piyasa ekonomisine geçilmiş ve liberal uygulamalar artmıştır. Bu uygulamalar neticesinde sigortacılık sektörüne yabancı sermayenin ilgisi artmış ve buna bağlı olarak da sektöre olan yabancı sermaye girişleri de artış göstermiştir. 1980'li yılların sonunda yabancı sermayeli şirketlerin sigorta sektöründeki toplam payı %24'e kadar yükselmiştir. 1990'lı yıllar ise dünyada kriz yılları olmuştur. Bu krizlerin sonucunda yabancı sermayenin ilgisi azalmış ve yabancı sermayeli sigorta firmalarının sayısında da bir azalma olmuştur. Fakat 2000'li yılların ikinci yarısından sonra Türkiye ekonomisindeki olumlu gelişmeler ve istikrar sonucunda sektöre olan yabancı sermaye ilgisi tekrar artmıştır. Hatta bu dönemde 2006 yılında sektördeki yabancı sermaye payı %27,2'ye ulaşmış ve 1980'li yıllardaki oranı bile aşmıştır (Ege ve Bayrakdaroğlu, 2009: 66).

7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununun 429 birinci maddesinde kanunun amacı; “ülke sigortacılığının geliştirilmesini, güven içinde yürütülmesini, sigorta sektöründe yer alan kişi ve kuruluşların mesleki kuralları içerisinde faaliyet göstermelerini, bu sektörde yaratılacak fonların ekonomik kalkınmaya katkısını sağlamak ve sigorta sözleşmelerinden doğan hak ve alacakları teminat altına almak üzere sigorta ve reasürans şirketlerinin kuruluşunu, yönetimini, çalışma esaslarını, tasfiyelerini ve murakabeleri ile sigortacılıkla ilgili ihtisas komite ve kuruluşların teşkilini, eksperlik, aktüerlik, acentelik, brokerlik ve prodüktörlük faaliyetlerini ve özel sigortacılıkla ilgili diğer hususları düzenlemek olarak sayılmıştır” (Resmi Gazete, 30.12.1959-10394).

9 Aralık 1994 tarihli ve 4059 sayılı Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 5-c maddesinde Sigorta Denetleme Kurulu ile ilgili bilgiler verilmiştir: “Sigorta Denetleme uzmanı sıfat, yetki ve haklarını haiz bir başkan, yeterli sayıda uzman, uzman yardımcısı, aktüer ve aktüer yardımcılardan oluşur. Müsteşara bağlı Sigorta Denetleme Kurulunun görevleri; Sigorta Murakabe Kanunu ve sigortacılıkla ilgili diğer mevzuat ile sigorta denetleme uzmanları, uzman yardımcıları, aktüerleri ve aktüer yardımcılarının verilen görev ve yetkilerin gerektirdiği denetleme, inceleme ve soruşturma işlerini yürütmek ve sonuçlandırmak, sigortacılık ve diğer malî piyasalar ile ilgili alınacak kararların oluşumuna katkıda bulunmak üzere, yurt içi ve yurt dışında meydana gelen gelişmeleri de incelemek ve göz önünde bulundurmak suretiyle Sigortacılık sektörü ve ilgili diğer malî piyasalar hakkında konsolide raporlar düzenlemek, yapılacak uygulamalar ve alınacak önlemler konusunda Müsteşara öneriler sunmak, Kurulun görev ve yetki alanına giren

konularda mevzuat ve uygulama ile ilgili her türlü araştırma ve diğer çalışmalarını yapmak, yürütmek, görüş bildirmek ve tekliflerde bulunmaktır.”

Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu kuruluşuna kadar, sigorta sektörü ile ilgili hukuki mevzuatta sigortacılık sektörü ile ilgili düzenleme yetkisi Sigortacılık Genel Müdürlüğüne, denetlenme yetkisi ise Sigorta Murakabe Kuruluna verilmiştir. Bu iki kurum da Hazine Müsteşarlığı yetkisinde, Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu devlet bakanlığına bağlıdır. Eski tarihli olan sigortacılık mevzuatı dağınık bir yapıdadır.

“Türk Sigorta Sektörü halen bazı maddeleri zaman içinde gereksinime göre değiştirilmiş bulunan 1959 yılında ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu ile yürütülmekte olup modern, Avrupa Birliği normlarıyla uyumlu ve bağımsız bir denetleme sistemine sahip yeni yasa taslağının yasalaşması beklenmektedir.” diyerek sigortacılık sektörünün bağımsız bir denetleme sistemine yani bağımsız düzenleyici kuruma olan ihtiyacı belirtmiştir (Ege, 2007-2008: 28),

Sigortacılık ve özel emeklilik sektörlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesine dair görevleri yürütecek Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi 18 Ekim 2019 tarihli 30922 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurulu Başkan, İkinci Başkan ve üyelerinin 23 Mayıs 2020 tarihli 2020/245 nolu atama kararı 24 Mayıs 2020 tarihli 31136 sayılı Resmî Gazete’de yayımlandı. Karara göre Kurul Başkanlığına Türker GÜRİSOY atanmıştır. Bu atama ile Türkiye’de sigortacılıkta yeni dönem fiili olarak da başlamış oldu. ABD, İngiltere gibi gelişmiş ülkelerde ve Şili gibi gelişmekte olan ülkelerde başarılı ile uygulanan zorunlu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olan bireysel emeklilik sisteminin uygulanması ile ilgili tartışmalar ülkemizde yıllarca sürmüştür. Bu tartışmalar 1997 yılında TÜSİAD tarafından yayınlanan “Türk Sosyal Güvenlik Sistemi’nde Yeniden Yapılanma” adlı rapor ile artarak devam etmiştir. Yapılan çalışmalarda da birçok öneri de getirilmiştir (Ege, 2000; Ege, 2002). 28 Mart 2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu yürürlüğe girmiş fakat uygulamanın detayları ile ilgili tartışmalar sona ermemiştir. 9 Kasım 2012 tarihli 28462 sayılı Resmî Gazete’de Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik’in yayınlanması ile de Bireysel Emeklilik Sistemi uygulamaya başlamıştır. Böylece Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu, 2019 yılında kurulmuş ve 2020 yılında fiili olarak uygulamaya geçmiştir. Bu konuda öneri 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu yürürlüğe girdikten sonra Ege

tarafından 2002 yılında yapılan çalışmada da “Sisteme olan güvenin artırılması için sistemin denetimi çok iyi şekilde yapılmalıdır. Ama kanunun denetim ve bağımsız dış denetimi düzenleyen altıncı bölümünde bazı sıkıntılar vardır. Bazı konuların denetimi Hazine Müsteşarlığı’na, bazılarının de Sermaye Piyasası Kurulu’na bırakılmıştır. Ceza hükümlerini düzenleyen yedinci bölümde, suç ve cezalarla ilgili işlemlerde bu iki kurumdan biri tarafından yapılmaktadır. Bu nedenle, yetki karmaşası ve kurumlar arası çatışmalar çıkabilir. Kanunun ikinci bölümü ve 3. Maddesine göre kurulmuş olan Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu yerine Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu benzeri bir kurul kurularak, denetim ve cezai işlemler bu kurul tarafından yerine getirilebilirdi.” yapılmıştır (Ege, 2002: 89). Sistem açısından çok gerekli olan böyle bir kuruluşun kurulması olumludur.

Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun kurulması ile Sigortacılık Genel Müdürlüğü ve Sigorta Denetleme Kurulu Başkanlığı da kapatıldı. Kurum, sigortacılık ve özel emeklilik için “mevzuat hazırlayacak, uygulayacak ve ilgililer tarafından uygulanmasını izleyip yönlendirecektir. Bireysel emeklilik, tarım ve afet sigortaları gibi konular kurumun yetkisi altında düzenlenecek ve denetlenecektir. Ülke sigortacılığının ve özel emeklilik uygulamalarının gelişmesi, sigortalıların ve katılımcıların korunması konusunda tedbirler olarak bu önlemleri ilgili kuruluşlara uygulatabilecek, sigorta şirketleri ve özel emeklilik şirketlerini inceleme, denetleme ve soruşturma faaliyetlerini” yürütebilecektir. Hazine ve Maliye Bakanlığı ile ilişkili olacak kurumun merkezi İstanbul olacaktır. Sektörde yaşanan önemli gelişmelere ve sektör göstergelerine dair altı ayda bir rapor yayımlayacaktır. Görev alanı ile ilgili mevzuata ve uygulamaya ilişkin her türlü araştırma ve diğer çalışmaları yapmak, yürütmek ve görüş bildirmek de kurumun görev alanına girmektedir.

Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun karar organı ise Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurulu’dur. Kurul, biri Başkan biri İkinci Başkan olmak üzere Cumhurbaşkanı tarafından atanan beş üyeden oluşur. Cumhurbaşkanı, atamayla birlikte Başkanı ve İkinci Başkanı da görevlendirir. Kurul Başkanı, Kurumun da başkanıdır.

17.10.2019 tarihli Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 18. maddesi 1. fırcasında ile bu kuruma düzenleme yetkisi de verilmiştir. 18. madde de “Kurum, bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve ilgili diğer mevzuat uyarınca görev, yetki ve sorumluluk alanına giren konularda Kurul kararıyla düzenleyici işlemler yapabilir.” diye durum açıkça belirtilmiştir.

Ayrıca Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde yer alan görev ve yetkiler kapsamında “diğer mevzuatta sigortacılık ve özel emekliliğe ilişkin olarak Hazine ve Maliye Bakanlığı'na, kapatılan Sigortacılık Genel Müdürlüğüne ve Sigorta Denetleme Kurulu Başkanlığına yapılan atıflar Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na, Bakana yapılan atıflar Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurulu'na yapılmış sayılır. Kurumun merkezi İstanbul'dadır. Kurumun ilişkili olduğu bakanlık ise Hazine ve Maliye Bakanlığıdır.”

SONUÇ

Birinci, İkinci ve Üçüncü Sanayi Devrimlerinin tamamlanması ile dünya ekonomik ve toplumsal hayatı yeni bir dijital dönüşüme girmiş ve Endüstri 4.0 olarak adlandırılan Dördüncü Sanayi Devrimi başlamış oldu. Dördüncü Sanayi Devrimi (Sanayi 4.0 veya Endüstri 4.0), bilimsel ve teknolojik araştırmalara dayalı, bilgi birikimin yoğun olduğu, ileri ve siber sistemlerin “bilişim teknolojileri” adı altında kullanılacağı bir devrim olacaktır. Üretilen tüm teknolojik ürünler minimal ve yüksek verimli ve çevreci olacaktır. Otomasyon, robot teknolojisinin gelişmesi, 3D yazıcıların kullanımının yaygınlaşması gibi gelişmeler Dördüncü Sanayi Devrimi ile artarak devam etmektedir (Ege, 2019). Ekonomideki bu değişim süreci tüm ülkeleri etkileyecek ve ekonomik sistemlerde bu değişime uyum sağlaması zorunlu hale gelecektir. Örneğin “ticaret savaşları” ve “koronavirüs pandemisi” gibi küresel sorunlar neticesinde artık açık ekonomi tartışılır hale gelmiş ve korumacı ekonomik uygulamalar yapılmaya başlanmıştır. Bu nedenle bağımsız düzenleyici kurumlara olan ihtiyaç da artacaktır.

Son yıllarda meydana gelen deprem ve doğal afetler, küresel ısınma ve salgın sorunları, sektörün kapsamının veri güvenliği ve siber güvenlik, küresel ısınma gibi konularda genişlemesi, sigortacılık sektörünün öneminin yıldan yıla artmasına neden olmaktadır. Kovid-19 sonrası dönemde de sağlık sigortacılığı gelişecektir. Sigortacılık sektöründeki prim üretimi oransal olarak bir önceki yıla göre reel olarak artmaktadır.

Bireysel emeklilik sistemi, ülkemizde hane halklarının tasarruf oranının artması ve özel emeklilik fonları ile sermaye piyasasına fon sağlaması açısından önemli bir sistemdir. Sistemin sağladığı fon büyüklüğünün artması ile sistemin yürürlüğe girmesinden sonra birçok yeni düzenleme de yapılmıştır. Getirilen vergisel teşvikler ile yıllar itibariyle sistemde bir büyüme gerçekleşmekle birlikte istenen seviyede olmamıştır. Bunda en büyük nedenler olarak Türkiye'deki tasarruf etme eğiliminin az olması, emeklilik yaşının uzunluğu, gençlere yönelik

özendirici uygulamaların olmaması, kadın ve erkek emeklilik yaşının aynı olması, sistemin iyi tanıtılmaması sayılabilir. Gerek bireysel emeklilik sistemi gerek de sigortacılık sektörü için Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun kurulması önemli bir adımdır. Bireysel emeklilik sistemi ve sigortacılık sektörü Türkiye'de gelişimine de büyük katkısı olacaktır.

Türk kamu yönetimi ve idare hukuku oluşturulurken Fransız sistemi örnek alınmıştır. Fakat daha sonra sistemin uygulanmasında özellikle 1980 yılından sonra meydana gelen aksaklıklar ve değişen ekonomik dünya düzeni farklı uygulamaların meydana gelmesine neden olmuştur. Bu nedenle bağımsız düzenleyici kurumlar hep tartışma konusu olmuştur. Anglo-sakson uygulamalarının etkisinin arttığı son yıllarda belki de Türkiye'ye özgü bir model oluşturulmaya çalışılmaktadır. Zaten Cumhurbaşkanlığı Yönetim Sistemi'de Türkiye'nin idari sistemindeki değişimi kaçınılmaz kılmış ve hatta hızlandırmıştır.

Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun faaliyete geçmesi ile sigortacılık ve özel emeklilik sisteminin yapısal sorunlarına daha hızlı çözüm getirilecek, sistem katılımcılarının güveni daha da artacak, potansiyel katılımcıların doğru bilgilendirilmesi sağlanacaktır. Sonuç olarak sistemin gelişmesi ve büyümesi daha hızlı olacaktır (Ege, 2020).

Bağımsız düzenleyici kurumlar idare hukuku açısından ve ekonomi açısından önemli bir konudur. Bu çalışmada asıl temel konumuz Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu olması nedeniyle bağımsız düzenleyici kurumlar genel olarak ele alınmıştır. Bu kurumlar farklı akademik çalışmalar daha detaylı incelenebilir.

Bağımsız düzenleyici kurumların yukarıda açıklamaya çalıştığımız gibi ortaya çıkış nedenleri ekonomiktir ve ülkelerin ekonomileri için önemli kurumlardır. Bu nedenle ekonomik yönü ile ilgili daha çok akademik çalışma yapılması bağımsız düzenleyici kurumlar için oluşturulan yasal mevzuat için önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- 4059 Sayılı Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 20 Aralık 1994 tarihli ve 22147 Sayılı Resmi Gazete
- 4632 Sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, 7 Nisan 2001 tarihli 24366 sayılı Resmi Gazete
- 7397 Sayılı Sigorta Murakabe Kanunu, 30/12/1959 Tarih, 10394 Sayılı Resmi Gazete
- Acar, M., Bilge A., Emek U., Ulusoy A. (2003). Değişen dünyada ve Türkiye'de devlet bağımsız düzenleyici kurullar: nereye, *İktisat, İşletme ve Finans*, 206.
- Akın, F. (2017). İkinci Dünya Savaşı sonrası yenedünya düzeni ve Türkiye. *İş ve Hayat*, 3 (5), 119-135.
- Akın, F. ve Nalân E.(2010). Bankacılık sektörünü düzenleyen otoritelerin yapılanması: BaFin ve BDDK Örneği, *ABMYO Dergisi*, 17, 21-30.

- Akıncı, M. (1999), *Bağımsız idari otoriteler ve ombudsman*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Akpınar, Ö. ve Yıldız, A. (2018). Küresel ekonomik krizin sigortacılık sektörüne etkisi ve kriz sonrası hayat dışı sigortacılık sektörü performans analizi (2007- 2016). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , (39) , 263-282.
- Aktan, C. C. (2003a). Kamusal Regülasyon Kavramı ve Türleri, <http://www.canaktan.org/ekonomi/regulasyon/kavram.htm>, 03.05.2019.
- Aktan, C. C. (2003b). *Değişim çağında devlet*. İzmir: Çizgi Kitabevi.
- Ardıyok, Ş. (2001). Devletin piyasalara müdahalesi: regülasyon, doğal tekeller ve regülasyon, 7-8 Kasım, Ankara. <http://www.ekonomiyaklasim.org/fulltext/94-1395826282.pdf?1591259072>
- Ardıyok, Ş. (2002). *Doğal tekeller ve düzenleyici kurumlar: Türkiye için düzenleyici kurum modeli*, Rekabet Kurumu Lisansüstü Tez Serisi, No: 9, <http://www.rekabet.gov.tr/dosyalar/tezler/tez92.pdf>
- Arslanel, M. N. ve Eryücel, E. (2011). Modern devlet anlayışının felsefi temelleri, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (2), 1-20.
- Atay, E. E. (2006). Bağımsız idari otoriteler ve Türkiye uygulaması, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10 (1-2): 259-293.
- Ay, H.ve Uçar, Ö. (2015). Devletin gelişim süreci. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*. 16. 195-195.
- Ayanoğlu, T. (2007). Düzenleyici ve denetleyici kurumların düzenleme yetkisi ve TAPDK örneği. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 65 (1) , 39-83 .
- Aybudak, U. (2017). Modern devlet bağlamında ortaya çıkan egemenlik kavramı ve egemenliğin dönüşümü, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 10, Sayı 54, 226-237.
- Aydoğdu, V. (2010). *İdare hukukunda bağımsız idari otoriteler ve kamusal denetimi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aysan, M., Ekonomideki canlanma kalıcı mıdır?, *Radikal Gazetesi*, 27.3.2002.
- Aysan, M., Özerklik, *Radikal Gazetesi*, 10.4.2002.
- Bayraktaroglu, A. (2016). Para ve bankacılık krizleri, Ed. Güven Delice ve İlhan Ege, *Para-banka-kredi ve finansal sistem*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Berent, M. (2004). *Greece: the stateless polis (11th - 4th centuries b. c.), the early state, its alternatives and analogues*, Ed. Leonid Grinin, Robert Carneiro, Dmitri Bondarenko, Nikolay Kradin, Andrey Korotayev, Russia: Uchitel Publishing House,.
- Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik, 9 Kasım 2012 tarihli 28462 sayılı Resmi Gazete
- Bocutoğlu, E. (2015). Ana akım konjonktür teorileri ve 2007 küresel finansal krizi, *International Review of Economics and Management*, 2 (2) , 1-39 .
- Buğra, A. (2016). *Devlet ve işadamları*, 10. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Darıcı, H. (2002). Kurumlar, kurullar, *Maliye Dergisi*, Sayı:140, Mayıs-Ağustos.
- Demirel, D. (2006). Küresel ekseninde devletin yeni kimliği: etkin devlet, *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 60. 105-128.
- Doğangün, G. (2008). Türk bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması: BDDK ve yönetim, *Memleket Siyaset Yönetim*, Cilt: 3, Sayı: 6, 39-66.
- Ege, I. ve Bayraktaroglu, A. (2009). Türk sigorta sektörüne yabancı sermayenin ilgisi: ulusal ve yabancı sermayeli sigorta şirketlerinin finansal performansların karşılaştırılması, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi MÖDAV*, Sayı 1, 61-84.
- Ege, I. ve Bayraktaroglu, A. (2010). Financial crises and pressure indices: case of Turkey, *International Journal of Economics and Finance Studies*, Vol 2, No 1, 139-146.
- Ege, İ. (2000). Dünyada Özel Emeklilik Fonları ve Türkiye İçin Özgün Bir Model Önerisi, TÜGİAD Ekonomi Ödülleri, İstanbul.
- Ege, İ. (2002), Dünyada özel emeklilik sistemleri ve bireysel emeklilik tasarruf ve yatırım sistemi kanununa eleştirel bir bakış, *İktisat, İşletme ve Finans Dergisi*, Yıl 17, Sayı 196, 81-91.
- Ege, İ. (2006). Küreselleşme sürecinde Türkiye’de sosyal güvenlik sisteminin yeniden yapılandırılması ve bireysel emeklilik sistemi, *II. Ulusal Genç Bilim İnsanları Sempozyumu*, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

- Ege, İ. (2007). 1997 Güney Asya finansal krizi ve Güney Asya ülkelerinde emeklilik sistemi reformları: Türkiye ve Güney Asya ülkeleri bireysel emeklilik sistemlerinin karşılaştırılması, 38. ICANAS, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, 10-15 Eylül, Ankara, Türkiye.
- Ege, İ. (2007-2008). Türkiye ve İngiltere'nin bireysel emeklilik sistemlerinin karşılaştırılması, *Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Yıl 3-4, Sayı 3-6, Haziran-Aralık, 23-44.
- Ege, İ. (2019). Endüstri 4.0, dijital dönüşüm ve Türkiye'de yüksek öğretim, *Aydınlık Gazetesi*, 3 Eylül.
- Ege, İ. (2020). Sigortacılıkta yeni dönem, *Dünya Gazetesi*. 30 Mayıs.
- Ege, İ. ve Şahin, S. (2018). Nedenleri ve sonuçları ile finansal krizler, Ed. Güven Delice ve İlhan Ege, *Uluslararası Finans, Teori, Politika ve Uygulama*, Gazi Kitapevi, Ankara.
- Ege, İ. ve Yaman, S. (2017). 2008 küresel ekonomik krizinin Türkiye bankacılık sistemi finansal oranları üzerindeki etkileri, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, 163-183.
- Ege, İ. ve Bahadır, T. (2011). The relationship between insurance sector and economic growth: An econometric analysis. *International Journal of Economic Research*, 2 (2), 1-9.
- Emek, U. ve Acar, M. (2004), Düzenleyici Reformlar ve Kurumlar, *Çağdaş kamu yönetimi II*, Editörler: Muhittin Acar, Hüseyin Özgür, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Er, S. (2007), *Devletin bankacılık sektöründeki düzenleyici ve denetleyici görevi ve Türkiye uygulaması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eroğlu, M. (2010), John Locke'un devlet teorisi, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı 21.
- Eroğul, C. (2017). *Devlet nedir?*, İstanbul: Yordam Kitap.
- Friedman, M. (1982). *Capitalism and freedom*, London: The University of Chicago Press.
- Funk, W. F. ve Richard H. S. (2009), *Administrative Law: Examples and Explanations*, Aspen Publishers.
- Gilardi, F. (2005). Evaluating independent regulators. In *Designing Independent and Accountable Regulatory Authorities For High Quality Regulation (Proceedings of An Expert Meeting in London, 10-11 January 2005)*, Paris: OECD, pp. 101-125.
- Gönen, E. (2003). Bağımsız idarî otorite olarak Rekabet Kurumu, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 7, S. 1-2
- Gözler, K. (2007). *Devletin genel teorisi*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Güran, C. M. ve Cingi, S. (2002), Devletin ekonomik müdahalelerinin etkinliği, *Akdeniz Üniversitesi İİBF Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 3, Mayıs.
- Hocaoğlu, Ö (2018). *Bağımsız idari otoriteler: Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/devlet>, 17.02.2020.
- https://www.ab.gov.tr/74_en.html, 12.04.2020
- <https://www.britannica.com/event/Great-Depression>, 07.03.2019.
- <https://www.britannica.com/topic/regulatory-agency>, 10.04.2020
- <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2018/04/28/yeni-sistemde-40-kurula-tek-cati-modeli> (09.02.2019).
- Işık, A. (2016), Siyeh hala yaşıyor mu?, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22 (1), 183-201.
- Işık, S. (2017). J. J. Rousseau ve egemenlik anlayışı üzerine. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 79-98.
- Kapani, M. (1998). *Politika bilimine giriş*, 10. Baskı, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Karakaş, M. (2008). Devletin düzenleyici rolü ve Türkiye'de bağımsız idari otoriteler, *Maliye Dergisi*, S. 154, Ocak-Haziran.
- Kaya, A. (2004). *Bağımsız ve düzenleyici üst kurullar*, Konya: Eğitim Kitabevi.
- Kestane, D. (2002). Kamu kesiminde idari kuruluşların genel görünümü ve idari yapıda yeni organizasyonlar olarak bağımsız idari otoriteler (üst kurullar), *Maliye Dergisi*, Sayı: 139, 27-50.
- Kesternich, Iris; Siflinger, Bettina; Smith, James P.; Winter, Joachim K. (2012); The effects of World War II on economic and health outcomes across Europe, IZA Discussion Papers, No. 6296, Institute for the Study of Labor (IZA), Bonn.
- Kızılyar, S. A. (2013). Ceza yaptırımı ile idari yaptırım ayrımı, *Sema Journal of Yaşar University*, 8 (Özel), 0-1668.

- Kliimentova, E. (2019). Independent regulatory agency: delegation of powers, Prague Law Working Paper Series, Charles University Law Faculty.
- Levi-Faur, D. (2008). Regulatory capitalism and the reassertion of the public interest, *Policy and Society*, 27, 181– 191.
- Levinson, M. (2014), *Finansal piyasalar kılavuzu*, Çeviren: Ege, İlhan ve Diğerleri, Ankara: Adres Yayınları.
- Lozada, C. (2005). The Economics of World War I, The NBER Digest, January.
- Morgan, B. (2007). The Intersection of Rights and Regulation: New Directions in Socio-legal Scholarship. In: B Morgan (ed) *The Intersection of Rights and Regulation: New Directions in Socio-Legal Scholarship*, pp. 1– 22. Ashgate Press, Aldershot.
- OECD (2020). *Global Insurance Market Trends 2019*.
- Ozel, I. (2012). The politics of de-delegation: regulatory (in)dependence in Turkey, *Regulation & Governance*, 6, 119– 129.
- Ögel, B. (1982). *Türklerde devlet anlayışı*, 1. Cilt, İstanbul: Ötüken Neşriyat AŞ.
- Özatay, F. (2013). *Parasal iktisat: kuram ve politika*, Ankara: Efil Yayınevi.
- Özay, İ. (1985). *İdari yaptırımlar*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Özdağ, M. S. (2002), *Özerk kurullar*, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi, Ankara Çalışmaları Dizisi No: 13.
- Öztekin, H. (2007), Neo-Liberal toplumlarda düzenleyici devlet anlayışı ve görsel-işitsel iletişim alanında bağımsız düzenleyici üst kurullar: RTÜK örneği, *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*.
- Perçin, Ö. (2016). Bağımsız idari otoriteler. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2 (1) , Demir, 2017;
- Phillips, N. (2006). States and Modes of Regulation in the Global Political Economy. In: M. Minogue, L. Carino (eds) *Regulatory Governance in Developing Countries*, pp. 17– 38. Edward Elgar Publishing, Cheltenham.
- Pierson, C. (2004). *The modern state*, Second Edition, USA: Routledge.
- Pişkin, R. (2010). *Türkiye’de düzenleyici kurumlar ve üst kurulların görevleri ve işlevleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarısoy, S. (2010). Düzenleyici devlet ve regülasyon uygulamalarının etkinliği üzerine tartışmalar, *Maliye Dergisi*, Sayı 159, Temmuz-Aralık. 278-298.
- Sarıtürk, M. (2009). *Kamu yönetiminde esneklik ve bağımsız idari otoriteler: Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu örneği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Saygılıoğlu, N.ve Arı, S. (2003). *Etkin devlet*, İstanbul: Sabancı Üniversitesi Yayınları.
- Sezen, S. (2003). *Türk kamu yönetiminde kurullar*, Ankara: TODAİE.
- Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurulu Atama Kararı, 24 Mayıs 2020 tarihli 31136 sayılı Resmî Gazete
- Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu Kuruluşu, Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 18 Ekim 2019 tarihli 30922 sayılı Resmî Gazete
- Sobacı, Z. M. (2006). Türk idari teşkilatındaki Adalar: Bağımsız idari otoriteler, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 55 (2): 157-180.
- Sönmez, Ü. (2004), *Independent regulatory agencies: the world experience and the Turkish case*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sönmez, Ü. (2007) Bağımsız düzenleyici kurumların kuramsal altyapısı ve gelişimi, *Kamu yönetimi: yöntem ve sorunlar*, Editör: Y. Üstüner, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Spulber, D. F. (1989), *Regulation and markets*, USA: MIT Press.
- Tan, T. (2002), Bağımsız idari otoriteler veya düzenleyici kurullar, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 35, Sayı: 2, 11– 37.
- Tathloğlu, İ. ve Öner K.(2017). *Özerk kurumların bütçe analizi: BDDK*, Mediterranean International Conference on Social Sciences, Podgorica.
- Thatcher, M. (2002). Regulation after delegation: independent regulatory agencies in Europe, *Journal of European Public Policy*, 9: 6, 954-972.

- Thatcher, M. ve Alec S. S. (2002). Theory and practice of delegation to non-majoritarian institutions, *West European Politics*, 25: 1, 1-22.
- Tikveş, Ö. (2011). Eski Yunan'da devlet anlayışı. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 35 (1-4), 164-207.
- Tokatlıoğlu, İ. (2001). Rekabet Nereye Kadar? Nasıl?, Doğal Tekeller ve Regülasyon, 7-8 Kasım, Ankara. <http://www.ekonomikyaklasim.org/fulltext/94-1395826282.pdf?1591259072>
- Toku, N. (2002), Eşit-Yurttaş ve özgür-bireyin varoluşunun hukuki temelleri, *Liberal Düşünce*, Yıl: 7, Sayı: 28, Güz, 217-223.
- Warghade, S. (2016). Independent Regulatory Agencies in Water Sector in India: Debate and Discourse, Published in: *indian water policy at the crossroads: resources, technology and reforms*, Springer International Publishing.
- Weber, M. (1946). Politics as a Vocation.
- Yayla, A. (2000). *Liberalizm*, 3. Baskı, Ankara: Liberte Yayınları.
- Yeung, K. (2010). The Regulatory State. Published in: R. Baldwin, M. Cave, M. Lodge (eds) *The oxford handbook of regulation*, pp. 64– 85. Oxford, UK: Oxford University Press,.
- Yollu, E. G. (2018). *Türkiye'de bağımsız idari otoriteler ve Rekabet Kurumu örneği*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimle Enstitüsü.